

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาทางสังคมไทยในปัจจุบัน มีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นและมีการถูกทอดทิ้งให้อยู่ต่างจังหวัดเนื่องมาจากการขาดความกตัญญูทวดเทีของคนในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนส่งผลกระทบต่อสังคมมิใช่น้อย เช่น การไม่รู้จักบุญคุณและตอบแทนพระคุณมารดา บิดา ครู อาจารย์ ญาติมิตร ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม

ความกตัญญู คือ การรู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นับถือ เชื่อฟัง และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ การกระทำเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และเป็นสิริมงคล แก่ชีวิตและหน้าที่การงาน ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี การที่เยาวชนไทยได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีในเรื่องของความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณถือเป็นเรื่องที่ดี เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคม การเลี้ยงดูของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยอบรมและส่งเสริมพฤติกรรมของเยาวชนให้มีคุณลักษณะของการเป็นคนมีความกตัญญู ความตระหนักรู้ในคุณของบุคคล สัตว์ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อตนเองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ปัจจุบันมีกระแสความเจริญทางเทคโนโลยีอย่าง ไร้ขีดจำกัด สิ่งยั่วยุให้เกิดการเบี่ยงเบนของพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ตลอดจนการสร้างเสริมความเจริญทางวัตถุที่มากเกินไปจนลืมหันไปถึงความเจริญทางด้านจิตใจ ตลอดจนความต้องการทาง ด้านวัตถุเพื่อมาสนองความต้องการทางกาย ทางใจในการดำรงชีวิตประจำวันของสมาชิกในสังคมนั้น ทำให้เกิดการแย่งชิงโอกาส เพื่อการประกอบการเลี้ยงชีพ โดยลืมหันไปเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในจิตใจ ลืมหันไปถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนไทยที่มีความกตัญญู รู้จักตอบแทนบุญคุณ ซึ่งความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยรักษาและพยุงสังคม ไทย ผู้ที่มีความกตัญญู คือ มีจิตสำนึกในคุณท่านและคิดตอบแทน ส่วนผู้ที่ไม่มีความกตัญญูคือคนอกตัญญู ไม่รู้คุณ ย่อมถูกประณามว่า เป็นคนไม่ดี ไม่น่าคบหา ความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่าง ๆ มีพ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น ความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์ควรปฏิบัติไม่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่รวมไปถึงต่อสัตว์และพืชด้วย ผู้ที่มีความกตัญญูย่อมจะทำตนเองให้มีความสุขและทำผู้อื่นให้มีความสุขด้วย

และด้วยสังคมไทยในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ แต่เมื่อสังคมโลกเปิดกว้างขึ้นทั้งในด้านสื่อสารมวลชน เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำพาให้สังคมไทยก้าวเข้าไปสู่กระแสแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตในหลาย ๆ ด้าน กล่าว คือ วิกฤติการเมืองวิกฤติด้านเศรษฐกิจ วิกฤติด้านสังคมวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ วิกฤติด้านสังคมสภาพของสังคมไทยปัจจุบัน นับวันยิ่งเลวร้ายลง ทุกที

ในขณะที่สังคมไทยกำลังเสื่อมโทรมตกต่ำทางด้านจิตใจไว้ฉะ ท้านึก ตกอยู่ในสภาพอันตราย ความกตัญญูตกเวทีเป็นหลักคุณธรรมอันสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยรักษาเยียวาสังคมไทยให้พองอยู่ได้ ความกตัญญู คือ การรู้สำนึกถึงคุณของผู้ที่มีพระคุณแก่ตน ในทางมนุษย์ท่านว่าบิดาและมารดาเป็นบุคคลแรกและบุคคลสูงสุดของลูกทุกคนในด้านพระคุณ บุคคลนอกจากบิดามารดาแล้วถึงแม้ว่าท่านมีพระคุณต่อเรามากหลายเพียงใด ก็ไม่อาจจะเทียบเท่าพระคุณของบิดามารดาได้ เพราะบิดามารดาเป็นผู้ให้ชีวิตเรา กตเวที คือ ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน อาทิเช่น เมื่อเราระลึกถึงคุณของท่านแล้ว จึงควรรหาทางตอบแทนพระคุณของท่านด้วย คุณธรรมข้อ กตัญญูตกเวทีจึงจะมีอันวิบัติสครบวงจร ความกตัญญูตกเวที คือ การรู้สึกลำบากในคุณ ด้วยการแสดงความเคารพ นับถือ เชื้อพียง และช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ การกระทำเช่นนี้ย่อมนำซึ่งความเจริญ และเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและหน้าที่การงาน ดังพุทธพจน์ที่ว่า ความกตัญญู เป็นอุดมมงคลของชีวิต^๑ ตามนัยพุทธภาษิตนี้แสดงให้เห็นได้ว่า ผู้ที่มีความกตัญญูตกเวที คือ เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในคุณท่านและตอบแทน เชื่อว่าเป็นคนดี เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ส่วนผู้ที่ไม่มี ความกตัญญูตกเวที คือคนอกตัญญู ผู้ไม่รู้คุณ ย่อมถูกสังคมประณามว่า เป็นคนชั่วเป็นคนไม่ดีไม่น่าคบหาสมาคม และเป็นเหตุนำมาซึ่งความวิบัติต่าง ๆ อันเป็นโทษภัย

ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงยกย่องความกตัญญูตกเวทีว่า มีความสำคัญและมีความจำเป็นมาก อย่างยิ่งที่จะต้องทำให้เกิดมี ดังพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย มา รดาบิดา เมื่อเห็นฐานะ ๕ ประการนี้ บุตรผู้เกิดในตระกูล ฐานะ ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ บุตรที่เราเลี้ยงมาแล้วจักเลี้ยงเรา ๑ บุตรจักช่วยทำกิจของเรา ๑ วงศ์ตระกูลจักดำรงอยู่ได้นาน ๑ บุตรจักปฏิบัติตนให้สมควรรับทรัพย์มรดกไว้ ๑ เมื่อเราทั้งสองตายไป บุตรจักทำบุญอุทิศให้ ๑ ภิกษุทั้งหลาย มารดาบิดาเมื่อเห็นฐานะ ๕ ประการนี้แล จึงปรารธนาบุตรผู้เกิดในตระกูล มารดาบิดาผู้ฉลาด เมื่อเห็นฐานะ ๕ ประการ จึงปรารธนาบุตรด้วยหวังว่า บุตรที่เราเลี้ยงแล้วจักเลี้ยงเรา ๑ จักช่วยทำกิจของเรา ๑ วงศ์ตระกูลจักดำรงอยู่ได้นาน ๑ จักปฏิบัติตนให้สมควรแก่การรับทรัพย์มรดก ๑ และเมื่อเราทั้งสองตายแล้วจักทำบุญอุทิศให้ ๑ มารดาบิดาผู้ฉลาด เมื่อเห็นฐานะเหล่านี้ จึงปรารธนาบุตร เพราะฉะนั้น

^๑ พ.พ. (ไทย) ๒๕/๕/๘.

บุตรผู้เป็นสัตบุรุษ ผู้สงบ เป็นกตัญญูกตเวทีบุคคล เมื่อระลึกถึงคุณท่านที่ทำไว้ต่อเราก่อน จึงเลี้ยงมารดาบิดา ช่วยทำกิจของท่าน เชื่อฟังโอวาท ตอบสนองพระคุณท่าน ดำรงวงศ์ตระกูลสมกับที่ท่านเป็นบุพการี บุตรผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมเป็นที่สรรเสริญ^๒

ปัจจุบันในสังคมไทยมากไปด้วยวัตถุนิยม สิ่งชั่วๆ ทำให้เกิดกิเลส อยาก ได้เงินลืมหืมตัวเอง ทำให้เกิดปัญหาการทำร้ายหรือลักขโมย แม้กระทั่งผู้มีพระคุณกับตนเอง จากปัญหาที่เกิดขึ้นต่อบุคคลในสังคมไทยอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ยิ่งผู้ที่ห่างจากหลักธรรมคำสอนก็อาจจะออกตัญญูต่อผู้มีพระคุณได้เช่น พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ บิณฑบาต และมิตร สหาย ดังนั้นเพื่อให้ปัญหาเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นตามข่าวที่ ออกตามโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น จึงต้องมีการส่งเสริมหลักธรรมให้กับนักเรียนซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวัยที่จะต้องได้รับการฝึกอบรมให้เป็นคนดีได้ โรงเรียนตะพานหินจึงเป็นเป้าหมายที่ผู้วิจัยจะได้เข้าไปอบรมให้เป็นคนดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา การเป็นลูกกตัญญูของนักเรียนและเป็นการศึกษาเพื่อจะได้ตรวจสอบว่านักเรียนมีความประพฤติไปในทางใดและควรใช้หลักธรรมข้อไหนในการปรับนิสัยของนักเรียนให้เป็นบุตรธิดาที่พึงประสงค์ของมารดาบิดา

โรงเรียนตะพานหินเป็นโรงเรียนประจำอำเภอตะพานหินซึ่งมีนักเรียนจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายจึงได้ยกปัญหาเรื่องการแสดงความกตัญญูกตเวทีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการละทิ้งบุพการีในอนาคตและปัญหาที่นักเรียนไม่ช่วยเหลืองานบ้าน การดูแลบุพการีและปัญหานักเรียนไม่สนใจการศึกษารวมทั้งการเกิดปัญหายาเสพติดที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนถึงบุพการีซึ่งทำให้เสื่อมเสียวงศ์ตระกูลและการไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นผู้สมควรรับมรดกจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจและได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษา ความคิดเห็น ของนักเรียน ต่อการแสดงความกตัญญูกตเวทีของ บุตรธิดาที่พึงกระทำต่อมารดาบิดา เพื่อรับรู้และหาวิธีในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมให้นักเรียนมีความกตัญญูกตเวทีต่อมารดาบิดา และจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจและนำไปปรับประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งในแง่ของความรู้ความเข้าใจต่อหลักคำสอนเพื่อจะได้เป็นแนวทางต่อการศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไปได้อีกด้วย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความกตัญญูกตเวทีในคำภีร์พระพุทธศาสนา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษา ความคิดเห็น การแสดงความกตัญญูกตเวที ที่พึงกระทำ ของนักเรียนโรงเรียน ตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

^๒ อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๕/๖๐-๖๑.

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการแสดงความกตัญญูทเวทิจองนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

๑.๓. ปัญหาที่ต้อการทราบ

๑.๓.๑ ต้อการทราบการแสดงความกตัญญูทเวทิจองนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน

๑.๓.๒ ต้อการทราบ ความคิดเห็น การแสดงความกตัญญูทเวทิจองนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตรเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ต้อการทราบแนวทางการแสดงความกตัญญูทเวทิจองนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา เรื่อง ความคิดเห็นต่อวิธีการแสดงความกตัญญูทเวทิจองบุตรธิดาที่พึงกระทำต่อมารดาบิดา ของนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเพื่อศึกษาความกตัญญูทเวทิจองนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ในเรื่องของการแสดงความกตัญญูทเวทิจองบุตรธิดาที่พึงกระทำต่อมารดาบิดา ของนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร และเสนอแนวทางการแสดงความกตัญญูทเวทิจองบุตรธิดาที่พึงกระทำต่อมารดาบิดา ของนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑. ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา

๒. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความคิดเห็นต่อการแสดงความกตัญญูทเวทิจองบุตรธิดาที่พึงกระทำต่อมารดาบิดา ของนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ๕ ด้าน คือ ๑. บุตรที่เราเลี้ยงมาแล้วจักเลี้ยงเรา ๒. บุตรจักช่วยทำกิจของเรา ๓. วงศ์ตระกูลจักดำรงอยู่ได้นาน ๔. บุตรจักปฏิบัติตนให้สมควรรับทรัพย์มรดกไว้ ๕. เมื่อเราทั้งสองตายไป บุตรจักทำบุญอุทิศให้

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร (Population) ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นปีที่ ๔ - ๖ โรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ซึ่งมีจำนวน ๘๕๕^๓ คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๔ - ๖ โรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จำนวน ๒๗๗^๔ คน โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสูตรของ แกรซีและมอร์แกนซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึก ทรรศนะ ของนักเรียนโรงเรียนตะพานหินที่มีต่อการแสดงความกตัญญูทดแทนที่พึงกระทำต่อมารดาบิดา

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๕๘ โรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

กตัญญูทดแทน หมายถึง การรับรู้ถึงบุญคุณบิดามารดาของ นักเรียนโรงเรียนตะพานหิน และการกระทำหน้าที่ขอบุตรธิดาที่กระทำต่อมารดาบิดาใน ๕ ด้านประกอบด้วย

๑. บุตรที่เราเลี้ยงมาแล้วจักเลี้ยงเรา

^๓ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ , จำนวนนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน , ประจำปี ๒๕๕๘, (เอกสารอัดสำเนา)

^๔ ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, หน้า ๔๕.

๒. บุตรจักช่วยทำกิจของเรา

๓. วงศ์ตระกูลจักดำรงอยู่ได้นาน

๔. บุตรจักปฏิบัติตนให้สมควรรับทรัพย์มรดกไว้

๕. เมื่อท่านล่วงลับ บุตรจักทำบุญอุทิศให้

มารดาบิดา หมายถึง มารดาบิดาของนักเรียนโรงเรียนตะพานหินชั้นมัธยมปลาย

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบความกตัญญูทวดเทวีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๑.๖.๒ ทำให้ทราบ ปัญหาการแสดงความกตัญญูทวดเทวี ที่พึงกระทำต่อมารดาบิดา ของนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

๑.๖.๓ ทำให้ทราบแนวทางการแสดงความกตัญญูทวดเทวี ที่พึงกระทำต่อมารดาบิดา ของนักเรียนโรงเรียนตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร